

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЗА ТЕМОЮ ЛЕКЦІЇ

**«ТЕМА 3. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ»**

- 3.1. Правове забезпечення розвитку підприємництва на сучасному етапі.
- 3.2. Поняття державної реєстрації суб'єктів бізнесу та її ознаки.
- 3.3. Порядок державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності.
  - 3.3.1. Державна реєстрація фізичної особи-підприємця.
  - 3.3.2. Державна реєстрація юридичної особи.
- 3.4. Обмеження підприємницької діяльності. Ліцензування та патентування.
- 3.5. Припинення підприємницької діяльності.
  - 3.5.1. Припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця
  - 3.5.2. Ліквідація та реорганізація суб'єктів підприємництва

3.1. Правове забезпечення розвитку підприємництва на сучасному етапі.

Під правовим забезпеченням ведення бізнесу (правовою базою) розуміється комплекс юридичних норм, закріплених у Конституції України, законодавчих, нормативно-правових актах і актах індивідуального характеру, які встановлюють правила поведінки суб'єктів підприємництва при здійсненні ними господарської діяльності, а також визначають міру відповідальності за порушення цих правил.

В Україні необхідність прийняття спеціального закону з питань розвитку підприємництва була зумовлена двома причинами:

- по-перше, необхідністю відмінити існуюче в законодавстві обмеження (до 1991 р. приватна підприємницька діяльність була заборонена, вона вважалася кримінальним злочином);
- по-друге, необхідністю сформування правового поля, яке стимулювало б розвиток підприємництва та його підтримку.

Тому 1991 р. Верховною Радою України було ухвалено Закон України «Про підприємництво». Цей Закон визначає основні правові, економічні та соціальні засади заняття підприємницькою діяльністю (підприємництва) громадянами та юридичними особами на території України, встановлює гарантії свободи підприємництва та його державної підтримки.

Підприємницьку діяльність регламентують Закони України:

«Про господарські товариства»,

«Про фермерське господарство»,

«Про захист економічної конкуренції»,

«Про ліцензування видів господарської діяльності»,

«Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»,

«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо використання печаток юридичними особами та фізичними особами-підприємцями»,

«Про ціни і ціноутворення»,

«Про акціонерні товариства»,

«Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань»,

«Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» та ін.,

Цивільний кодекс України,

Податковий кодекс України.

3.2. Поняття державної реєстрації суб'єктів бізнесу та її ознаки.

Фізична особа-підприємець – це фізична особа, яка реалізує своє право на підприємницьку діяльність за умови її державної реєстрації в порядку, встановленому законом. Право на здійснення підприємницької діяльності має лише особа з повною цивільною дієздатністю (з 18 років або з 16 років за умови надання нотаріально засвідченої згоди батьків на реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності).

Юридична особа (відповідно до ст. 80 Цивільного кодексу України) – організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку. Юридичні особи, у свою чергу, можуть створюватися у формі товариств, установ та в інших формах, не заборонених законом.

Порядок проведення державної реєстрації суб'єктів підприємництва розкрито в Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань»

Державна реєстрація – офіційне визнання шляхом засвідчення державою факту створення або припинення юридичної особи, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, засвідчення факту наявності відповідного статусу громадського об'єднання, професійної спілки, її організації або об'єднання, політичної партії, організації роботодавців, об'єднань організацій роботодавців та їхньої символіки, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, зміни відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, про юридичну особу та фізичну особу - підприємця, а також проведення інших реєстраційних дій, передбачених цим Законом.

Тобто державна реєстрація передбачає внесення даних про суб'єкт бізнесу до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (надалі – ЄДР).

3.2. *Поняття державної реєстрації суб'єктів бізнесу та її ознаки.*

ЄДР – єдина державна інформаційна система, що забезпечує збирання, накопичення, обробку, захист, облік та надання інформації про юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадські формування, що не мають статусу юридичної особи.

Єдиний державний реєстр створюється з метою забезпечення державних органів та органів місцевого самоврядування, а також учасників цивільного обороту достовірною інформацією про юридичних осіб, громадські формування, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб-підприємців з Єдиного державного реєстру.

Згідно з законодавством у сфері державної реєстрації підприємницької діяльності, **реєстрацію мають право проводити державні реєстратори:**

- виконавчі органи сільських, селищних та міських рад;
- нотаріуси;
- або акредитовані суб'єкти.

Тобто, державний реєстратор – особа, яка перебуває у трудових відносинах з суб'єктом державної реєстрації, нотаріус.

Наразі досить часто обов'язки державного реєстратора виконують центри надання адміністративних послуг (ЦНАПи).

Державна реєстрація базується на ряді основних принципів:

- обов'язковості державної реєстрації в Єдиному державному реєстрі;
- публічності державної реєстрації в Єдиному державному реєстрі та документів, що стали підставою для її проведення;
- врегулювання відносин, пов'язаних з державною реєстрацією, та особливостей державної реєстрації виключно цим Законом;
- державної реєстрації за заявницьким принципом;
- єдності методології державної реєстрації;
- об'єктивності, достовірності та повноти відомостей у Єдиному державному реєстрі;
- внесення відомостей до Єдиного державного реєстру виключно на підставі та відповідно до цього Закону;
- відкритості та доступності відомостей Єдиного державного реєстру.

Для реєстрації фізичної особи-підприємця та здійснення господарської діяльності необхідно здійснити наступні кроки:

1

Обрати види діяльності за КВЕД та систему оподаткування.

спрощена система
оподаткування

загальна система
оподаткування

2

Подати державному реєстратору документи / зареєструватися через Дію

3

Протягом 24 годин (крім святкових та вихідних днів) отримати виписку з ЄДР у реєстратора або через електронний сервіс Міністерства юстиції

4

Вирішити питання обліку доходів (в якому вигляді буде вестися облік)

5

Відкрити рахунок у банку для ФОПа для отримання коштів від господарської діяльності

6

Встановити РРО (реєстратор розрахункових операцій)

7

Одержати електронний цифровий підпис (якщо документи для реєстрації подаються в електронному вигляді, то підпис необхідно зробити на 1 етапі)

8

За необхідності оформити печатку (це не є обов'язковою вимогою)

КВЕД України та його значення для бізнесу

КВЕД систематизує види діяльності, що здійснюються суб'єктами господарювання в Україні. Його можна змінити, але краще відразу правильно вибрати види діяльності підприємства, щоб уникнути проблем в роботі.

Класифікатор видів економічної діяльності, або просто КВЕД, містить усі можливі напрямки роботи підприємств. Тобто, жодна юридична особа не може обійтися без цього ресурсу.

Код КВЕД підбирається на самому початку діяльності: при первинній реєстрації підприємства. Він відображає основний вид діяльності компанії (наприклад, "діяльність їдалень та послуги з постачання готової їжі"). Причому, якщо компанія розвиває кілька напрямків, то код може відповідати тільки одному з них, основному. Формально кількість кодів не обмежена, але на практиці прийнято вказувати від 1 до 6 кодів (тобто, видів економічної діяльності) для підприємства.

Види діяльності компаній вносяться до ЄДРПОУ та вказуються в довідці статистики. Для деяких ліцензованих видів діяльності (наприклад, будівництво) при отриманні ліцензії в довідці статистики потрібна наявність певних номерів КВЕД.

КВЕД можна змінювати. Навіщо? Наприклад, якщо підприємство змінило сферу діяльності або певні коди знадобилися для отримання нової ліцензії. Крім того, сам класифікатор може змінюватися з року в рік, у ньому з'являються нові статті чи коригуються старі.

Як отримати код КВЕД в Україні

Кожна нова юридична особа (в тому числі ФОП та відокремлені підрозділи юридичних осіб) – тобто так звана "Статистична одиниця" – при реєстрації отримує код за актуальним КВЕД. У заповненій картці, що подається державному реєстратору, є спеціальний розділ про види економічної діяльності, із зазначенням коду КВЕД та назви майбутньої діяльності.

У 2026 році триває перехід на нову систему класифікації економічної діяльності — **НАСЕ 2.1-UA**, яка замінить чинний класифікатор ДК 009:2010 (КВЕД).

- Нова система базується на **європейських стандартах** і дозволить узгодити українську статистику з європейською.
- **Офіційний старт застосування** – з **1 січня 2027 року**, але протягом 2026 року триває **перехідний етап**.
- Підприємства та ФОП можуть уже **перевіряти відповідність своїх кодів, визначати нові коди НАСЕ 2.1-UA та за потреби вносити їх до реєстру**.
- Якщо у поточного КВЕД є прямий «один-до-одного» відповідник у НАСЕ 2.1-UA — заміна відбудеться автоматично, дещо складніші випадки потребуватимуть ручних змін у реєстрі.

Основний висновок

→ **2026 рік** — це **перехідний етап**:

- КВЕДи, як система, **ще не скасовані**, але 2026-й — останній рік для адаптації до **майбутнього стандарту НАСЕ 2.1-UA**.
- Підприємцям треба **активно готуватися до змін**, оновлювати коди, уточнювати їх відповідність новій класифікації та враховувати нові вимоги при плануванні діяльності.

Документи, які необхідно подати для реєстрації фізичної особи-підприємця:

1) заява про державну реєстрацію фізичної особи підприємцем;
2) заява про обрання фізичною особою спрощеної системи оподаткування та/або реєстраційна заява про добровільну реєстрацію як платника податку на додану вартість – за бажанням заявника;

3) нотаріально засвідчена письмова згода батьків (усиновлювачів) або піклувальника чи органу опіки та піклування – для фізичної особи, яка досягла шістнадцяти років і має бажання займатися підприємницькою діяльністю, але не має повної цивільної дієздатності;

4) договір (декларація) про створення сімейного фермерського господарства – у разі державної реєстрації фізичної особи, яка самотійно або з членами сім'ї створює сімейне фермерське господарство відповідно до Закону України «Про фермерське господарство».

Додатково також можуть подаватися:

5) копія картки платника податків, засвідчена підписом власника (ідентифікаційного коду);

6) копія паспорта.

Порядок проведення державної реєстрації ФОП включає:

- заповнення форми заяви про державну реєстрацію;
- прийом документів за описом;
- виготовлення копій документів в електронній формі – у разі подання документів у паперовій формі;
- внесення копій документів в електронній формі до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (далі – Єдиний державний реєстр);
- перевірку відомостей Єдиного державного реєстру на наявність заборони вчинення реєстраційних дій;
- перевірку документів на наявність підстав для відмови в державній реєстрації;
- проведення реєстраційної дії (у тому числі з урахуванням принципу мовчазної згоди) за відсутності підстав для відмови в державній реєстрації шляхом внесення запису до Єдиного державного реєстру;
- формування та оприлюднення на порталі електронних сервісів юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань виписки, результатів надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації та установчих документів;
- видача за бажанням заявника виписки з Єдиного державного реєстру у паперовій формі за результатами проведеної реєстраційної дії.

Реєстрація ФОП в електронній формі

Найбільш простий спосіб реєстрації ФОП — в електронному вигляді за допомогою Порталу Дія.

У цьому випадку державна реєстрація ФОП проводиться без участі державного реєстратора, в автоматичному режимі з використанням Порталу Дія.

Реєстрація ФОП через Портал Дія вимагає отримання кваліфікованого електронного підпису.

Отже, щоб зареєструвати ФОП через Портал Дія потрібно виконати такі кроки:

- зареєструйтеся чи авторизуйтеся (якщо вже зареєстровані) у кабінеті громадянина на Порталі Дія;
- заповніть онлайн-форму на отримання послуги та підпишіть заяву кваліфікованим електронним підписом фізичної особи;
- заяву буде надіслано до Єдиного державного реєстру для державної реєстрації ФОП онлайн без участі реєстратора.

Для реєстрації юридичної особи необхідно здійснити наступні кроки:

1

Обрати види діяльності за КВЕД та систему оподаткування (загальну або спрощену, для юридичної особи при реєстрації можливим є обрання третьої групи платників єдиного податку).

2

Розробити та оформити установчі документи (*установчими документами* є рішення про утворення суб'єкта бізнесу або засновницький договір, статут (положення) суб'єкта бізнесу)

3

Подати державному реєстратору документи

4

Протягом 24 годин (крім святкових та вихідних днів) отримати виписку з ЄДР у реєстратора або через електронний сервіс Міністерства юстиції

5

За необхідності подати документи для реєстрації у органах ДФС та статистики

6

Відкрити рахунок у банку

7

Одержати електронний цифровий підпис

8

За необхідності оформити печатку (це не є обов'язковою вимогою)

Документи, які необхідно подати для реєстрації юридичної особи:

- 1) заява про державну реєстрацію створення юридичної особи;
- 2) заява про обрання юридичною особою спрощеної системи оподаткування та/або реєстраційна заява про добровільну реєстрацію як платника податку на додану вартість;
- 3) примірник оригіналу (нотаріально засвідчену копію) рішення засновників (засновницького договору), а у випадках, передбачених законом, – рішення відповідного державного органу про створення юридичної особи;
- 4) установчий документ (статут) юридичної особи – у разі створення юридичної особи на підставі власного установчого документа подається два примірники;
- 5) документ, що підтверджує реєстрацію іноземної особи у країні її місцезнаходження (витяг із торговельного, банківського, судового реєстру тощо), – у разі створення юридичної особи, засновником (засновниками) якої є іноземна юридична особа.

В окремих випадках створення юридичної особи (наприклад, в результаті поділу, злиття, приєднання тощо) подаються також і інші документи, визначені Законом.

3.4. Обмеження підприємницької діяльності. Ліцензування та патентування:

Чинне законодавство має низку обмежень щодо здійснення підприємницької діяльності як за суб'єктами, так і за видами діяльності.

I. Обмеження права на підприємництво за суб'єктним складом
Згідно зі ст. 42 Конституції України підприємницька діяльність депутатів, посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування обмежується законом.

Не допускається заняття підприємницькою діяльністю таких категорій громадян: військовослужбовців, службових осіб органів прокуратури, суду, державної безпеки, внутрішніх справ, державного нотаріату, а також органів державної влади і управління, які покликані здійснювати контроль за діяльністю підприємств.

Особи, яким суд заборонив займатися певною діяльністю, не можуть бути зареєстровані як підприємці з правом здійснення відповідного виду діяльності до закінчення терміну, встановленого вироком суду.

II. Обмеження права на підприємництво за видами діяльності й організаційно-правовими формами господарювання.

Здійснення певних видів підприємницької діяльності потребує отримання окремих дозволів:

- ліцензій, процедуру отримання яких передбачено Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» та іншими нормативно-правовими актами. **Ліцензія** – це документ державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на провадження вказаного в ньому виду господарської діяльності протягом певного терміну у разі виконання ліцензійних умов.

За декілька років, що пройшли з моменту 1-го визначення переліку ліцензованих видів діяльності, що містив спочатку 11 видів діяльності, він був збільшений до 112. Останнім часом цей перелік був скорочений приблизно до 60, проте все ж таки більше ніж у 5 разів перевищує первинний перелік та постійно змінюється;

- патенту, процедура отримання якого передбачена ст. 267 ПК України. **Патент** – документ, що засвідчує авторство на винахід та виключне право на використання його протягом певного строку;

- інших документів дозвільного характеру згідно з положеннями Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності».

Ліцензування – засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, спрямований на забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері ліцензування, захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів.

Згідно з чинним законодавством ліцензуванню підлягають ті види підприємницької діяльності, які безпосередньо впливають на здоров'я людини, навколишнє середовище і безпеку держави.

До основних принципів державної політики у сфері ліцензування належить такі:

- Забезпечення рівності, законних інтересів всіх суб'єктів господарювання;
- Захист законних інтересів, життя і здоров'я громадян;
- Захист навколишнього природного середовища і забезпечення безпеки держави;
- Встановлення єдиного порядку ліцензування видів господарської діяльності на території України;
- Встановлення єдиного переліку видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню.

Згідно з чинним законодавством обмеження у здійсненні підприємницької діяльності стосуються її видів, пов'язаних з такими діями:

- виготовлення і розповсюдження наркотичних засобів, психотропних речовин (крім спеціально обумовлених);
- виготовлення і реалізація військової зброї та боєприпасів до неї, вибухових речовин;
- видобування бурштину;
- охорона окремих особливо важливих об'єктів державної власності (перелік яких дається Кабінетом Міністрів);
- розробка, випробування, виробництво та експлуатація ракетносіїв.

Ці види діяльності можуть здійснюватися лише державними підприємствами та організаціями

Підставою для прийняття рішення про анулювання ліцензії є:

- 1) заява ліцензіата про анулювання власної ліцензії;
- 2) набрання чинності рішенням органу ліцензування про анулювання ліцензії або скасування такого рішення спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування;
- 3) наявність у Єдиному державному реєстрі відомостей про державну реєстрацію припинення юридичної особи;
- 4) подання копії свідоцтва про смерть фізичної особи - підприємця (у разі відсутності правонаступника);
- 5) акт про невиконання розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов, встановлених для виду господарської діяльності;
- 6) акт про повторне порушення ліцензіатом ліцензійних умов;
- 7) акт про виявлення недостовірності даних у документах, поданих суб'єктом господарювання разом із заявою про отримання ліцензії;
- 8) акт про відмову ліцензіата у проведенні перевірки органом ліцензування;
- 9) акт про документальне підтвердження встановлення факту контролю (вирішального впливу) за діяльністю ліцензіата осіб інших держав, що здійснюють збройну агресію проти України.

3.5. Припинення підприємницької діяльності

Припинення суб'єкта підприємництва – такий саме закономірний та органічний процес, як і його створення. Діяльність суб'єктів підприємництва не обмежується певним часом, вона є безстроковою. Припинення суб'єктів господарювання регулюється значною кількістю нормативно-правових актів, до яких насамперед належать Цивільний кодекс, Закони України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».

Згідно з законодавством України підприємницька діяльність припиняється на таких підставах:

- з власної ініціативи підприємця;
- у разі закінчення строку дії ліцензії;
- у разі припинення існування підприємця;
- на підставі рішення суду.

Припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця

Правильний алгоритм дій для припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця буде таким:

1. Подати заяву держреєстратору про реєстрацію припинення підприємницької діяльності.
2. Подати річні звіти, якщо вони не подані раніше.
3. Якщо фізична особа-підприємець була на єдиному податку, сплатити єдиний податок та єдиний соціальний внесок за місяць, в якому було подано заяву держреєстратору. Якщо єдиний соціальний внесок не було сплачено за попередній період, його також необхідно сплатити.
4. У разі, якщо фізична особа-підприємець перебуває на загальній системі оподаткування, сплатити єдиний соціальний внесок за місяць, в якому було подано заяву держреєстратору.
5. Звільнити належним чином найманих працівників.
6. Подати ліквідаційні звіти.
7. Закрити рахунок у банку.

Ліквідація та реорганізація суб'єктів підприємництва

Ліквідація – це регламентована законодавством процедура, результатом якої є припинення діяльності суб'єкта господарювання без переходу майнових прав і обов'язків у порядку правонаступництва до інших. Юридична особа ліквідується за рішенням її учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, а також за рішенням суду.

У добровільному порядку суб'єкт господарювання ліквідується за таких підстав:

- за рішенням його учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами;
- у зв'язку із закінченням строку, на який він створювався;
- у разі досягнення мети, заради якої його було створено;
- в інших випадках, передбачених установчими документами.

Підставами для примусової ліквідації суб'єкта господарювання можуть бути:

- рішення суду про ліквідацію юридичної особи через допущені під час її створення порушення, які не можна усунути, за позовом учасника юридичної особи або відповідного органу державної влади;
- рішення суду про ліквідацію юридичної особи в інших випадках, встановлених законом;
- позов відповідного органу державної влади.

Етапи ліквідації юридичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності:

1. Ухвалення рішення власниками (учасниками, акціонерами) компанії про її добровільну ліквідацію (оформлюється відповідним протоколом).
2. Направлення повідомлення державному реєстратору Державної реєстраційної служби України про початок процедури ліквідації компанії.
3. Направлення повідомлення іншим державним органам влади (податковим органам) про початок процедури ліквідації компанії.
4. Виявлення кредиторів та повідомлення їм про початок процедури ліквідації компанії.

До комісії з припинення юридичної особи (комісії з реорганізації, ліквідаційної комісії) або ліквідатора з моменту призначення переходять повноваження щодо управління справами юридичної особи. Голова комісії, її члени або ліквідатор юридичної особи, що припиняється, представляють її у відносинах з третіми особами та виступають у суді від її імені.

Ще одним видом припинення юридичної особи є реорганізація.

Суть реорганізації полягає в припиненні діяльності одних і виникненні нових суб'єктів господарювання відповідних організаційно-правових форм.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!